

ВИХОВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ КЛУБНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовано переваги формування засад толерантності студентів засобами клубної діяльності. Охарактеризовано фактори виховного впливу вищого навчального закладу на формування толерантності студентів. Запропоновано класифікаційні підходи до характеристики клубних закладів України. Визначено основні функції клубних закладів. Надано опис основних напрямів соціально культурної діяльності в клубах. Клубна діяльність в статті трактується як сукупність сумісної творчої дозвілєвої діяльності учасників клубу в специфічних формах клубної роботи. Описано специфічні напрями та принципи діяльності студентських клубів. Визначено переваги клубу як групової форми виховної роботи зі студентською молоддю. Виявлено та охарактеризовано особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності.

Ключові слова: етнічна толерантність; клуб; клубне об'єднання; клубний заклад; клубна діяльність; засоби клубної діяльності.

Сучасне освітньо-виховне середовище вищого навчального закладу має безліч ресурсів для формування етнічної толерантності студентської молоді. Ми вважаємо, що таким дієвим виховним ресурсом може стати клубна діяльність студентської молоді в умовах вищого навчального закладу, оскільки клуб виступає формою роботи спрямованою на спілкування, обмін думками, вдосконалення і розвиток знань, моральних ставлень, орієнтирів студентської молоді.

Перевагами клубної діяльності є те, що в її основі лежить певна зацікавленість молодих людей, їх захоплення, покликання, закладений у них творчий потенціал. Особлива роль клубів полягає в організації інтелектуального спілкування, створення атмосфери колективізму, виробленні навичок громадської діяльності, в наданні можливості емоційної, психологічної розрядки [2].

При цьому перевагами формування засад толерантності студентів у клубах полягають у відсутності регламентації обов'язковими програмами, що надає гнучкості та дозволяє краще враховувати прагнення кожного студента; вирішенні, певною мірою, проблеми організації змістовного дозвілля; створенні умов апробації отриманих знань; навчання засобами улюбленої справи; стимулюванні критичного мислення при оцінці лідерських дій персонажів кіно та книжок; забезпеченні атмосфери невимушеного спілкування, вільного викладу власних думок; отримання досвіду роботи у групі; можливості використання знань у житті.

Згідно наказом Міністерства культури і туризму України (від 23 травня 2007 року N 35) державні клубні заклади (далі – клуби) є самостійними організаціями, що діють з метою створення умов для самодіяльної творчості, формування громадської думки, духовного розвитку, задоволення культурних потреб і організації відпочинку населення.

Дослідження проблеми виховання етнічної толерантності студентської молоді здійснювалось у різних контекстах: існування людини у міжкультурному суспільстві (І. Зязюн, В. Євтух, О. Грива, О. Пометун, Л. Султанова, О. Сухомлинська, Т. Устименко, О. Шевнюк та ін.); формування та розвитку національної культури

(Г. Ващенко, Ю. Руденко, М. Стельмахович та ін.); обґрунтування педагогічних засад етнічної толерантності (Г. Абдулаєва, І. Квасниця, І. Лощенова та ін.).

Аналізу складових середовища вищого навчального закладу та його виховних можливостей присвячені роботи Р. Кубанова, А. Рижанової, Л. Сущенко, М. Шакурової та ін.; зміст, форми та методи виховання сучасної молоді висвітлено в працях Р. Вайноли, А. Капської, В. Тернопільської, Н. Чернухи, С. Шашенко та ін.; окремі аспекти виховання студентів у формах позанавчальної роботи відображено в працях О. Дубогай, О. Карпенко, Т. Карпенчук та ін.

Різні аспекти виховання засобами клубної діяльності стали предметом досліджень таких авторів, як: Т. Дедуріна, М. Максютін, Д. Малков, І. Петрова, Л. Поліщук, А. Рижанова та ін.

Проте в сучасних дослідженнях не знайшли достатнього обґрунтування зміст, форми та методи формування етнічної толерантності студентської молоді саме засобами клубної діяльності.

Тому *метою нашої статті* є висвітлення переваг та можливостей формування етнічної толерантності ставлення студентської молоді в системі клубної виховної роботи вищого навчального закладу.

У сучасній науковій літературі не повною мірою диференційовані такі поняття, як «клуб», «клубне об'єднання», «клубний заклад» тощо.

Словникова література визначає клуб як установу, організацію, основною діяльністю якої є вивчення, надання населенню різноманітних послуг соціально-культурного, просвітницького, оздоровчого і розважального характеру, створення умов для занять любительською художньою творчістю.

І. Петрова дає визначення клубу як громадської організації, що об'єднує групи людей з метою спілкування, комунікації, пов'язаною з політичними, науковими, художніми, спортивними, професійними та іншими інтересами, а також для спільного відпочинку та розваг (проводиться у позаробочий час) [6].

Більшість дослідників визначають клуб як комплексний універсальний центр дозвілєвої діяльності, основною метою діяльності якого є виховання й самовиховання на основі ініціативи, самодіяльності й всебічного прояву здібностей кожної особистості. Основними завданнями клубної роботи є організація дозвілля людей, застосування форм та засобів культурно-масової роботи відповідно до інтересів і запитів учасників.

Клубне об'єднання при цьому трактується як організована форма громадської самодіяльності, що створюється на основі добровільності, спільності творчих інтересів і індивідуального членства учасників з метою задоволення різноманітних духовних запитів і інтересів у вільний час.

Як основні функції клубу визначено: стимулювання суспільної активності учасників клубу шляхом організації дозвілєвої діяльності; розвиток соціо-культурної творчості; продуктивне міжособистісне спілкування в результаті спільної діяльності; забезпечення культурного відпочинку й розваг.

Паралельно в науковій літературі представлено визначення поняття «клубні заклади», що характеризуються як культурно-освітні установи, що організовують дозвілля громадян, сприяють піднесенню їхнього загальнокультурного рівня розвитку творчих здібностей тощо [1]. До клубних закладів належать районні, міські й сільські клуби, палаци й будинки культури; клуби підприємств, державних установ, вищих та середніх спеціальних навчальних закладів, наукових і творчих об'єднань тощо. Клубні заклади створюються й утримуються на кошти держави, профспілок, підприємств, добровільних товариств. Роботою клубних закладів керують правління (ради), обирає

загальними зборами чи конференціями працівників, службовців, учнів, які обслуговуються даним клубним закладом [7].

На нашу думку, найбільш повне визначення запропонувала дослідниця проблем діяльності клубних установ України Л. Поліщук, що трактує поняття «клуб» як багатофункціональну дозвілєву, культурно-просвітницьку організацію або установу, головним завданням якої є забезпечення потреб населення в змістовному дозвіллі, сприяння самоосвіті та творчій реалізації особистості. Авторка вважає, що більш повним є поняття «заклад клубного типу», оскільки до таких закладів, окрім клубів, можна зарахувати будинки та палаци культури, центри народної творчості, дозвілєві центри, спортивно-розважальні комплекси, сімейні клуби, клуби-музеї, клуби-бібліотеки тощо.

Л. Поліщук пропонує класифікацію клубних закладів України, в якій виокремлює три групи [7].

До першої групи належать заклади, що функціонують за адміністративно-територіальною ознакою і мають універсально-комплексний характер діяльності (сільські, селищні, міські, районні, обласні, республіканські будинки і палаци культури, народні доми тощо).

Заклади другої групи зорієнтовані на культурні інтереси певних професійних, національних, вікових та інших соціально-демографічних категорій населення (клуби, центри і будинки трудящих за професійними ознаками, клуби естетичного виховання дітей, клуби жінок, молоді, пенсіонерів, музичної культури, фольклору, кінопоказу, книги, технічної творчості тощо).

Діяльність клубних закладів третьої групи є інтегрованою з роботою, притаманною культурно-освітнім, культурно-побутовим, фізкультурно-оздоровчим закладам і організаціям. До клубів цієї групи належать: клуби-кафе, клуби-бібліотеки, клуби-музеї, культурно-спортивні центри тощо.

У дослідженнях Д. Малкова здійснена спроба більш ґрунтовно окреслити поняття «клубне об'єднання». Автор визначає клубне об'єднання як сукупність організаційних клубних форм соціально-педагогічної роботи; зовнішнє вираження узгодженої спільної творчої діяльності соціальних педагогів та вихованців. Автор також виокремлює виховні завдання клубного об'єднання: виховання з орієнтацією на загальнолюдські цінності; виховання особистості, здатної до самовизначення та самореалізації в різних сферах діяльності; виховання особистості, яка бере участь у творчому перетворенні соціальної дійсності [4].

Таким чином, узагальнення підходів до варіацій поняття «клуб» дозволив нам визначити, що в подальшій роботі ми будемо вважати «клубне об'єднання» та «клубний заклад» термінами – синонімами до базового поняття «клуб».

Обґрунтування теоретичних засад клубної діяльності неможливе без деталізації змісту роботи сучасних клубів.

Так, Л. Поліщук здійснено обґрунтування основних напрямів соціально-культурної діяльності в клубах України, визначено та охарактеризовано такі *напрями*: культурно освітній, ціннісно-орієнтаційний, художньо-творчий, дозвілєвий, рекреаційно-розважальний, спортивно-оздоровчий.

На наступному етапі теоретичного аналізу ми вважали за доцільне виявити та охарактеризувати особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності. З цією метою ми намагалися деталізувати особливості клубної діяльності зі студентською молоддю.

Успіх діяльності клубного установи залежить від цього, наскільки цікаво й різноманітно утримання її діяльності. Зміст діяльності визначається інтересами і

запитами аудиторії; подіями, що відбуваються у країні й там; специфікою розвитку та проблемами регіону, де знаходиться клубний установа; звичаями та традиціями, існуючими у цій місцевості; знаменними і пам'ятними датами у суспільства; календарем державних свят; річним колом народних свят; рівнем професіоналізму працівників клубного установи, його матеріально – технічними і фінансових можливостей.

Клубні форми організації вільного часу студентів найчастіше створюються як об'єднання студентської молоді за інтересами. Вони відповідають наступним *вимогам*: автономність і самобутність життєдіяльності; наявність провідної ідеї, яка покладена в основу кожного об'єднання й визначає основні напрямки його розвитку; відкритість об'єднання, яке передбачає добровільність входження до нього, а також вільність виходу чи переходу в інший гурток; самоврядування, самоорганізація, самодіяльність; комфортний мікроклімат, стиль взаємин «на рівних», коли немає у звичному розумінні громадських функціонерів і виконавців.

Зауважимо, що діяльність таких студентських клубів спрямована на отримання додаткових неформальних знань, виховання учасників та розвиток у них художніх, науково-дослідних, організаторських здібностей, умінь і навичок. Під час відвідування клубних занять у процесі спільно-корисної та культурно-дозвілєвої діяльності відбувається формування та розвиток соціального досвіду студентської молоді. Для забезпечення цього необхідно, щоб робота клубних об'єднань планувалась, спираючись на соціальні замовлення студентської молоді.

Специфікою роботи студентських клубів є те, що їхня соціально-виховна діяльність сприяє формуванню та розвитку морально-ціннісних орієнтацій студентів, допомагає розвивати комунікативні якості, забезпечує органічну адаптацію в різних сферах життєдіяльності, сприяє діагностиці особистісних якостей особистості з метою виявлення особистісного потенціалу, сприяє максимальній його реалізації задля позитивного самовизначення та самореалізації.

Основа клубного об'єднання становить спільність людей на ґрунті таких інтересів, задоволення яких потребує спільних дій. Людина, що має інтерес до музики, філателістики, літератури тощо, може реалізувати його індивідуально: читати вдома книги, збирати марки, слухати музику. Такий спосіб задоволення інтересів не приведе до виникнення об'єднання. Проте в студентському віці найчастіше виникає потреба в колективному прослуховуванні музики, в спільному переживанні емоціонального потрясіння. Саме тому, якщо молода людина хоче поділитися з ким-небудь радістю власного відкриття, обговорити з однодумцями прочитане, посперечатися з однолітками на рахунок хвилюючих проблем.

Такий підхід дозволив нам визначити головні характеристики, притаманні діяльності клубів: формування суб'єкт-суб'єктних відносин; здійснення діяльності у вільний, позанавчальний час; організація групової, колективної, комплексної діяльності; формування спільності потреб та інтересів студентів; досягнення результатів, відповідних до мети та завдань виховання.

Умови соціокультурного життя великого міста та вищого навчального закладу пропонують великий вибір форм організації дозвілля, відповідних запитам сучасного студентства. Тому постає питання, чим має бути обумовлено бажання студента відвідувати заняття клубу, брати участь в різних формах клубної діяльності. На нашу думку, поява такого бажання спричинена низкою факторів, а саме:

1. У діяльності клубу кожен студент має рівні права при участі в різних видах соціально значущій діяльності, рівні стартові можливості розвитку творчих умінь.

2. Клуб створює сприятливі умови для орієнтації підлітків у системі моральних, естетичних цінностей, допомагає молодим людям їм здійснювати індивідуальний вибір позитивних життєвих цілей і установок.

3. Клуб бере на себе роль компенсатора відносно тих студентів, що мають проблеми спілкування в академічній групі, не знайшли друзів, відчувають самотність.

4. Уміння, що формуються в процесі клубної діяльності, дозволяють студентам взаємодіяти один з одним та з педагогами, самостверджуватись, розвивати свої творчі здібності, отримати схвалення з боку оточуючих.

5. Клубна колективна діяльність визначається відсутністю будь-якого тиску ззовні, саме тому психологічно вільна діяльність сприймається студентом як задоволення.

Ми можемо дійти висновку, що виховання студентів засобами клубної діяльності забезпечує реалізацію відчуття задоволення від дотичності до спільної, творчої групової роботи.

У сфері міжособистісних стосунків молода людина відчуває потребу в емоційному теплі, розумінні і контакті з іншою людиною. Соціальні суперечності нашого суспільства, нові умови вищого навчального закладу нерідко викликають у студентів відчуття небезпеки, недовіри і безсилля. Таким чином, досвід, що набувається в умовах клубної діяльності, сприяє протидії відчуженню, допомагаючи вирішенню особистісних проблем, організації змістовного дозвілля студентської молоді.

Ми визначили переваги клубу як групової форми виховної роботи зі студентською молоддю:

1. В умовах клубної групової діяльності група надає можливість отримати зворотній зв'язок і підтримку від учасників, що мають спільні проблеми чи переживання.

2. У процесі групової взаємодії відбувається прийняття цінностей, індивідуальних життєвих позицій і потреб учасників клубу.

3. На заняттях клубу кожен з учасників відчуває себе прийнятим іншими, користується довірою і має можливість отримати допомогу. Крім того, член клубу також приймає, довіряє, турбується про інших і допомагає іншим.

4. Заняття клубу дозволяють створити атмосферу творчого партнерства у будь-якій творчій взаємодії.

5. Інтегрований характер клубної діяльності дозволяє застосовувати «кулуарні» форми виховної роботи, що робить атмосферу клубу затишною та сприятливою для творчого натхнення.

Визначення переваг та особливостей роботи клубів як форми виховання студентської молоді актуалізувало потребу характеристики поняття «клубна діяльність». Ми будемо визначати *клубну діяльність як сукупність сумісної творчої дозвіллевої діяльності учасників клубу в специфічних формах клубної роботи.*

Таким чином, характеристика поняття «клуб» та низки синонімічних понять, виявлення сутності та особливостей клубної діяльності студентської молоді дозволили нам визначити *особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності.* Тами особливостями є:

1. Відкритість клубної діяльності, що передбачає можливість добровільної участі, волевиявлення та свободи.

2. Демократичність клубної роботи, що гарантує відсутність дискримінації за будь-якими ознаками, відсутність зовнішніх впливів.

3. Відсутність жорсткої регламентації, що дозволяє будувати роботу клубу на засадах творчих ініціатив та ураховання потреб студентства.

4. Груповий характер творчої взаємодії, що дозволяє створити невимушену, дружню атмосферу роботи клубу.
5. Широкий вибір форм роботи, що забезпечує участь студентів як в якості організаторів, так і учасників процесу клубної діяльності.
6. Спрямованість форм роботи клубу на саморозкриття та самовдосконалення кожного учасника, внаслідок чого зростає впевненість студента в своїх творчих можливостях.

Перспективами наукових розвідок за цим напрямком є: виявлення стану сформованості етнічної толерантності студентів; визначення переваг музичного клубу в системі формування етнічної толерантності студентської молоді; характеристика форм та методів діяльності студентських музичних клубів.

Використана література:

1. Дедурина Т. В. Проблемы определения функциональной структуры социокультурной анимации // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. – 2008. – №5. – С.101–104.
2. Клуби за інтересами: методичні поради бібліотекарю в організації творчих об'єднань користувачів / Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих м. Києва ; відділ науково-методичної роботи : укладач О. В. Рабій. – К. , 2014. – 71 с..
3. Максютин Н. Ф. Культурнодосуговая деятельность. – Казань : Медицина, 1995. – 140 с.
4. Малков Д. Ю. Вивчення соціалізуючого впливу клубів за місцем проживання як виховного середовища // Науковий часопис Національного Педагогічного Університету імені М.П. Драгоманова: До 170-річного ювілею. Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. – Київ : НПУ , 2004. – Вип. 1 (23) . – С. 122-128.
5. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
6. Петрова І.В. Соціальні функції клубів та їх трансформація на сучасному етапі // Рід. шк. – 2003. – №7. С. 34-45.
7. Поліщук. Л. О. Напрями соціально-культурної діяльності в клубах України // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : Збірник наукових праць / М-во культури України, Нац. акад. керівн. кадрів культури і мистецтв. – К. : Міленіум, 2012. – Вип. 29. – С. 306-312.

ЧЖАН СЯОСИНЬ. Воспитание этнической толерантности студентов средствами клубной деятельности.

В статье обоснованы преимущества формирования основ толерантности студентов средствами клубной деятельности. Охарактеризованы факторы воспитательного воздействия высшего учебного заведения на формирование толерантности студентов. Предложено классификационные подходы к характеристике клубных заведений Украины. Определены основные функции клубных учреждений. Предоставлено описание основных направлений социокультурной деятельности в клубах. Клубная деятельность в статье трактуется как совокупность совместной творческой досуговой деятельности участников клуба в специфических формах клубной работы. Описаны специфические направления и принципы деятельности студенческих клубов. Определены преимущества клуба как групповой формы воспитательной работы со студенческой молодежью. Выявлены и охарактеризованы особенности воспитания этнической толерантности студентов средствами клубной деятельности.

Ключевые слова: этническая толерантность; клуб; клубное объединение; клубное заведение; клубная деятельность; средства клубной деятельности.

ZHANG SYAOSIN. *Education of ethnic tolerance of students by facilities of club activity.*

In the article advantages of forming of bases of tolerance of students are reasonable facilities of club activity. The factors of educator influence of higher educational establishment are described on forming of tolerance of students. The classification going is offered near description of club establishments of Ukraine. The basic functions of club establishments are certain. Club activity in the article is interpreted as totality of joint creative activity of participants of club is in the specific forms of club work. Specific directions and principles of activity of student clubs are described. Advantages of club are certain as a group form of educator work with students. Educated and described to the feature of education of ethnic tolerance of students by facilities of club activity.

Keywords: ethnic tolerance; club; club association; club establishment; club activity; facilities of club activity.

УДК 37.017.7 (378.4) +78.07

Чжоу Цянь

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті окреслено сутність поняття «критерії». Визначено та теоретично обґрунтовано критерії ефективності виховання духовної культури студентів університету: обізнаність студентів з цінностями духовної культури, закладеними в музичному мистецтві; сформованість духовних потреб студентів у сфері музики та ціннісне ставлення до музично-естетичній діяльності; накопичення студентами університету духовного досвіду в процесі музично-естетичної діяльності (кількісний параметр); духовний розвиток та ріст студента у процесі музично-естетичної діяльності (якісний параметр). Названі критерії уточнено низкою показників та співвіднесено з основними структурними складовими духовної культури особистості (когнітивна, емоційно-ціннісна, акмеологічна та діяльнісно-перетворювальна). Окреслено три рівні ефективності виховання духовної культури студентів університету у процесі музично-естетичної діяльності: високий, середній та низький.

Ключові слова: критерії, критерії ефективності виховання, духовна культура, студенти університету, музично-естетична діяльність.

Аналіз підходів до розуміння духовної культури (культурологічного, соціологічного, аксіологічного, акмеологічного, особистісно-діяльнісного) дозволяє розглянути сутність та структуру духовної культури особистості як єдність: системи знань про норми, ідеали, звичаї, цінності народу та людства (когнітивна складова), комплексу переконань, світоглядних орієнтацій, духовних інтересів і потреб, емоційно-забарвленого ставлення до світу, які визначають поведінку особистості (емоційно-ціннісна складова), прагнення до особистісного і професійного зростання у відповідності із базовими цінностями (акмеологічна складова), а також власної